

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ



Віктор Литвиненко,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України, головний
науковий співробітник Міжвідомчого
науково-дослідного центру з проблем
боротьби з організованою злочинністю при
Раді національної безпеки і оборони України
ORCID: 0000-0002-9433-7506



Павло Пригунов,
кандидат психологічних наук, професор,
директор Департаменту з питань безпеки,
оборони, діяльності органів юстиції та
запобігання корупції
Секретаріату Кабінету Міністрів України
ORCID: 0000-0002-8360-6045



Михайло Гуцалюк,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник, доцент, головний
науковий співробітник Міжвідомчого
науково-дослідного центру з проблем
боротьби з організованою злочинністю при
Раді національної безпеки і оборони України
ORCID: 0000-0003-4496-5173

<https://doi.org/10.37374/2020-37-11>

УДК 353.9.02 (477)

Концептуальні засади протидії організованій злочинності і корупції на сучасному етапі розвитку України

Сучасний стан загрози суспільству та держави Україна від організованої злочинності, а особливо її складової частини – корупції все більше зростає. Зміни останніх років соціально-економічних і політико-

правових передумов функціонування держави та вітчизняної правоохоронної системи на жаль не принесли очікуваних результатів.

На сьогодні організована злочинність та пов'язана з нею корупція здійснює все більше зростаючий вплив майже на всі сторони життя суспільства, держави та її громадян. В той же час на протязі останніх років відсутня науково обґрунтована концепція та стратегія боротьби з організованою злочинністю та корупцією – документи стратегічного планування у цієї сфері. У зв'язку з цим на практиці ми маємо не завершені та не якісні реформи правоохоронних органів. Відсутність розробленої моделі реформування правоохоронної системи України. Тому виникає нагальна потреба здійснення науково обґрунтованого аналізу діяльності правоохоронних органів по протидії організованій злочинності та на його основі розробити рекомендації щодо формування і реалізації державної політики та стратегії боротьби з цим явищем.

Організована злочинність в своїй більшості носить латентний характер, тому кількість виявлених організованих груп (ОГ) та злочинних організацій (ЗО) залежить від активності правоохоронних органів. Особливо великою латентністю характеризується і **організована кіберзлочинність**, збитки від якої постійно зростають.

Мета статті – дослідити концептуальні засади протидії організованій злочинності і корупції на сучасному етапі розвитку України та надати рекомендації щодо посилення ефективності протидії цим явищам.

Дослідження організованої злочинності проводилося такими науковцями, як Грохольський В. Л. [1], Заросило В. О. [2], Шостко О. Ю. [3], Klaus von Lampe [4], James Shertuski [5] та іншими. Водночас, комплексних досліджень концептуальних засад протидії організованій злочинності в Україні та оцінки дійсного рівня цього явища на сьогодні не

знайшли докладного вивчення у роботах науковців.

Для дослідження проблематики використано методи формальної логіки, порівняльно-правовий, системно-структурний та системного аналізу.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що автори одними з перших комплексно дослідили концептуальні засади протидії організованій злочинності і корупції та впливу олігархату на сучасному етапі розвитку України.

За даними Генеральної прокуратури України правоохоронними органами упродовж **2019 року** виявлено **293** організовані групи та злочинні організації, **що на 1,7% більше ніж за аналогічний період 2018 року** (288).

Найбільше організованих груп та злочинних організацій виявлено у місті Києві (24), Харківській (21), Київській (20), Львівській (19), Одеській (18), Дніпропетровській (16) областях.

Викрито 16 (проти 12, або +33,3%) **злочинних організацій**. Збільшилася кількість викритих організованих злочинних груп і злочинних організацій з **корумпованими** зв'язками (з 21 до **29**), у тому числі в органах влади та управління (з 10 до **12**).

Водночас менше виявлено організованих злочинних груп з **міжрегіональними зв'язками** (23 проти 41), з **транснаціональними зв'язками** (6 проти 7), сформованих **на етнічній основі** (11 проти 17) та за участю **неповнолітніх** (6 проти 7).

Відповідно до статистичної звітності Національної поліції України за 2019 рік **Департаментом кіберполіції** НП України виявлено 4 організовані групи (проти 10) [6].

Зросло число викритих організованих злочинних груп у **бюджетній сфері** (27 проти 22), у **сфері земельних правовідносин** (3 проти 1). **Водночас** їх кількість зменшилася у **банківській** (2 проти 7) та **фінансово-кредитній** (1 проти 4) **системах**, у **вугільній** (1 проти 4), **нафтогазовій**

(2 проти 3) та металургійній (1 проти 2) промисловостях.

Низьким залишився показник виявлених організованих груп та злочинних організацій у електроенергетичному комплексі (по одній ОГ на протязі останніх двох років).

Не викрито жодного злочинного угруповання у сфері приватизації на протязі останніх п'яти років.

Кримінальні провадження щодо 245 (проти 231, або +6,1%) виявлених організованих груп і злочинних організацій розслідувано слідчими підрозділами поліції, 26 (проти 28, або -7,1%) – органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, 9 (проти 13, або -30,8%) – органами прокуратури та 10 (проти 15, або -33,3%) – органами безпеки.

Загалом у складі організованих злочинних угруповань вчинено 2 317 кримінальних правопорушень, що на 7,8% менше ніж за аналогічний період 2018 року (2 513).

Зокрема викрито 5 (проти 20, або -75%) фактів бандитизму, 3 (проти 16, або -81,3%) умисні вбивства, 45 (проти 77, або -41,6%) розбійних нападів, 55 (проти 5, або у 11 разів більше) пограбувань, 58 (проти 45, або +28,9%) вимагань, 1 (проти жодного) факт захоплення заручників, 24 (проти 15, або +60%) незаконних переправлень осіб через державний кордон України, 10 (проти 6, або +66,7%) фактів торгівлі людьми, 9 (проти 26, або -65,4%) фактів незаконного обігу зброї, 801 (проти 706, або +13,5%) правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, 179 (проти 139, або +28,8%) крадіжок, 85 (проти 221, або -61,5%) фактів привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, 71 (проти 6, або у 11,8 рази більше) факт хабарництва або отримання неправомірної вигоди, 8 (проти 12, або -33,3%) фактів легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

У ході досудового розслідування виявлено 1 428 правопорушників (проти 1 429, або -0,1%), з них 235 (проти 168, або +39,9%) вчинили злочини у складі злочинних організацій.

В органах поліції кількість скерованих до суду проваджень зросла (з 259 до 262, або +1,2%). За даними Верховного суду України звинувачені вироки винесені всього у 2019 році за участь у ЗГ 141 особі та 10 за участь у ЗО.

Злочинами цієї категорії завдано збитків на суму 1 млрд. 162 млн. грн. (проти 518 млн. грн., або 2,2 рази більше), з яких у ході досудового розслідування відшкодовано 623,8 млн. грн. (проти 44,4 млн. грн., або у 14 разів більше). Питома вага відшкодування становить 53,7%.

У ході досудового розслідування кримінальних проваджень цієї категорії вилучено майна та готівки на суму 25,2 млн. грн. проти 19,8 млн. грн. за аналогічний період 2018 року, або +27,5%.

Накладено арешт на майно вартістю 4,8 млрд. грн. (торік – 229,7 млн. грн., або у 20,8 рази більше).

Виходячи з наведеного вище аналізу ми можемо визначити:

Негативні тенденції:

– менше виявлено організованих злочинних груп з міжрегіональними зв'язками (23 проти 41), з транснаціональними зв'язками (6 проти 7), сформованих на етнічній основі (11 проти 17) та вчинених за участю неповнолітніх (6 проти 7);

– знизилось число викритих організованих злочинних груп у банківській системі (2 проти 7), фінансово-кредитній системі (1 проти 4), вугільній (1 проти 4), нафтогазовій (2 проти 3) та металургійній (1 проти 2) промисловостях;

– не викрито жодного злочинного угруповання у сфері приватизації на протязі останніх п'яти років.

Проаналізуємо стан роботи правоохоронних органів щодо протидії корупційним кримінальним правопорушенням

Упродовж січня – грудня 2019 року правоохоронними органами держави викрито **2 987 корупційних кримінальних правопорушень** (проти 3 679, або -18,8%). Більша половина (**1 599**) цих правопорушень – тяжкі та особливо тяжкі.

У провадженні слідчих підрозділів перебувало **2 920** кримінальних проваджень з ознаками корупції. Зокрема у провадженні **органів поліції – 2 523, органів безпеки – 203, органів прокуратури – 180**, у тому числі **військових прокуратур – 25, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – 14** проваджень вказаної категорії.

Під час розслідування цих кримінальних проваджень **265 осіб**, яким оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, **відсторонено** від виконання **повноважень на посаді** (у провадженнях слідчих поліції – 192, прокуратури – 43, у тому числі **військової прокуратури – 1, Служби безпеки – 27** та **органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – 3**).

За результатами розслідування **скеровано до суду з обвинувальним актом або клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру 2 156** (проти 2 226, або -3,1%) кримінальних проваджень про корупційні діяння стосовно **2 515** (проти 2 608, або -3,6%) осіб, з яких **266 заарештовано** (питома вага – **10,6%**).

За категоріями правопорушень у **скерованих** всіма правоохоронними органами **до суду** кримінальних провадженнях **найбільше – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 1 106** (або 37%), **одержання неправомірної вигоди службовою особою – 506** (або 16,9%), **зловживання владою та службовим становищем – 199** (або 6,7%), **зловживання впливом – 165** (або 5,5%).

До кримінальної відповідальності за вчинення корупційних кримі-

нальних правопорушень притягнуто 2 528 осіб (проти 2 565, або -1,4%).

Кримінальними корупційними правопорушеннями **завдано збитків на суму 51 млрд. 819 млн. грн.**, з яких **відшкодовано тільки 490 млн. грн.** Питома вага відшкодованих збитків складає тільки **0,9 %** проти **11%** за аналогічний період минулого року.

У тому числі **інтересам держави чи територіальних громад** завдано збитків на суму **50 млрд. 287 млн. грн.** та відшкодовано – **186 млн. грн.** Питома вага відшкодування складає лише **0,4%** (проти 3,1%).

Особливо турбує стан досудового розслідування в **органах Національного антикорупційного бюро України.**

Упродовж січня-грудня 2019 року слідчими (детективами) Національного антикорупційного бюро України **розслідувалося 2 364 кримінальних провадження**, з яких **637** перебувало у залишку станом на 1 січня 2019 року.

Досудове розслідування **завершено лише у кожному п'ятому провадженні – 419** (або 17,7% проти 429, або 19,4%).

Абсолютну більшість розслідуваних кримінальних проваджень **закрито (350, або 83,5%)**. Їх число залишається практично на рівні минулорічного показника (361). При цьому прокурором закрито лише **4** (проти 9) кримінальні провадження, або **1,1%**.

Залишається практично сталою кількість **скерованих до суду обвинувальних актів (67** проти 65, або +3,1%), їх частка у загальній кількості закінчених **складає 16%** (проти 15,1%).

За закінченими кримінальними провадженнями **встановлено збитків на суму 3 млрд. 154 млн. грн.**, у тому числі **заподіяних інтересам держави та територіальних громад на суму 3 млрд. 149 млн. грн.**

Відшкодовано 106 млн. 731 тис. грн. (у т.ч. в інтересах держави та територіальних громад), тільки **3,4%** (на рівні минулого року) **заподіяних збитків.**

В той же час відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2019 рік" від 23.11.2018 № 2629-VIII) сума видатків НАБУ на 2019 рік складала 867 541,4 грн, а у 2020 році **становить 1 038 178,1 грн**

Проблемні питання у боротьбі з кримінальними корупційними злочинами

– більше ніж на чверть зменшилося число **засуджених осіб** за вчинення корупційних кримінальних правопорушень (з 638 до **450**, або - 29,5%);

– **зменшилась** кількість скерованих до суду кримінальних проваджень з обвинувальним актом або клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру **1 950** (проти 2 029 або -3,9%);

– **питома вага** відшкодованих збитків, завданих корупційними правопорушеннями, у державі складає лише **0,8%**. При цьому органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства (6,7% – торік), військовими прокуратурами (0,2% - торік) не відшкодовано жодної гривні;

– органами прокуратури (без військових прокуратур) забезпечено відшкодування **лише 19 млн. грн.** з 10 млрд. 542 млн. грн., або **0,2% завданих збитків.**

Звернемо увагу на затверджену Верховною Радою України у листопаді 2019 року Програму дій Уряду щодо боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Так відповідно до формування і реалізації **державної політики по досягненню цілі 13.4. «Українці захищені від організованої злочинності та масових заворушень»** МВС прогнозує перспективі на найближчі три роки за умови збереження чинної політики має зберегтися тенденція до збільшення кількості виявлених організованих груп та злочинних організацій із поступовим переходом до нейтральної динаміки проблеми. Прогнозується підвищення спроможностей підрозділів стратегічних розслі-

дувань, «КОРД» та кіберполіції у здійсненні заходів, спрямованих на захист людей від проявів організованої злочинності та масових заворушень.

Визначає причини, серед яких

Причина 1: Відсутність стратегічного підходу у боротьбі з організованою злочинністю

Причина 2: Застаріле нормативно-правове забезпечення боротьби з організованою злочинністю

Причина 3: Низька ефективність інституційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю

Причина 4: Застарілі підходи до аналітичного забезпечення боротьби з організованою злочинністю

Причина 5: Недостатній рівень координації та взаємодії у сфері боротьби з організованою злочинністю.

Причина 6: Низький рівень співробітництва з міжнародними організаціями у сфері кібербезпеки.

Звітності щодо виконання певних кроків цієї програми не надано. Уряд В. Гройсмана у серпні 2019 р. був відправлений у відставку. Змінивши його Уряд О. Гончарука залишив у свої Програмі положення про посилення боротьби з організованою злочинністю але через шість місяців, у березні 2020 року він був відправлений Верховною Радою України у відставку. Змінивши його Уряд Д. Шмигала у свої Програмі дій Уряду не акцентує уваги на посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Як вірно зазначає О. Шостко [3] однією з передумов існування організованої злочинності в нашій країні є нерівність у розподілі матеріальних статків. Адже члени організованих злочинних спільнот володіють значними сумами готівки та мають всі можливості для підкупу представників кримінальної юстиції. На X Конгресі ООН із проблем запобігання злочинності також зазначалося, що організована злочинність і злочини, пов'язані з корупцією на високому рівні, - це як правило, злочини нововладців.

О. Шостко звертає увагу і на той факт, що в Україні найзаможніші сплачують 63,7% загальної суми податків з населення. Для порівняння : у США ця частка сягає 97,8. Найбагатші 10% платників податків в Україні забезпечують 20,2% загальної суми надходжень з населення, а у США – 70,5.

МВС пропонує підвищення ефективності діяльності органів і підрозділів системи МВС по боротьбі з організованою злочинністю, насамперед з найбільш небезпечними її проявами, де

Індикатором є зменшення кількості злочинів, скоєних організованими злочинними групами. Завдання визначено

1. Зменшення кількості злочинів, скоєних організованими злочинними групами (до 2024 року).

2. Запровадження методології з оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (СОСТА) (до 2023 року).

3. Розробка та реалізація Стратегії боротьби з організованою злочинністю (до 2024 року).

Будемо чекати 2024 року, щоб оцінити стан боротьби з організованою злочинністю, хоча що реально робиться бачимо щоденно.

Що стосується боротьби з корупцією та організованої злочинності, то Урядом у затверджених Програмах не визначено заходів щодо формування та реалізації державної антикорупційної політики та протидії організованої злочинності. Про протидію корупції згадано тільки у Програмі Міністерства оборони. Виникає питання, для чого у системі виконавчої влади існує НАЗК, яке відповідає за формування та реалізацію політики в антикорупційній сфері. Чому ми вже третій рік не маємо визначеної законом Антикорупційної стратегії. Мільярди народних коштів йдуть на утримання антикорупційних органів, про які Урядом не згадується, але вони відносяться до виконавчої гілки влади.

Чи ефективна існуюча правоохоронна система держави у боротьбі з

організованою злочинністю та корупцією? Ні. Це підтверджено часом. Сьогодні йде перезавантаження ДБР, НАЗКа, є питання до діяльності АРМА та НАБУ. Депутати вносять зміни не тільки в профільні закони, а й в Конституцію України, порушуючи баланс між гілками влади.

У 2020 році на утримання цих органів передбачено понад 4 млрд. грн. з держбюджету, а саме: ДБР -1, 9 млрд. грн. (2019 – 1,1 млрд. грн + 71,2%), НАБУ -1,03 млрд. грн. (2019 – 867,5 млн. грн. +19,7%), НАЗК – 812 млн. грн.(2019 – 758 млн. грн. +7,1%), АРМА – 278 млн. грн. (2019 – 239 млн. грн. +16, 2%). Реальної ефективною віддачі від діяльності новостворених органів поки немає.

На нашу думку поки в Україні не розроблена та не затверджена модель правоохоронної системи ми будемо витратити бюджетні кошти на утримання правоохоронців не ефективно. Щоб йти наступально ми повинні проаналізувати досвід минулого, оцінити стан сьогодення та рухатись уперед.

За роки існування незалежної України, кожний новий Президент України або Міністр внутрішніх справ оголошував новий етап реформування правоохоронних органів, особливо в системі МВС. З кожним новим кроком «реформування» ефективність протидії злочинності, особливо її організованих форм знижувалася. Яскравим прикладом таких реформ є ліквідація у 2015 році спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю (ГУБО-Зу) у системі МВС, позбавлення функцій СБУ боротьби з організованою злочинністю та корупцією, відповідно прийнятого у 2018 році Закону України «Про національну безпеку» ст. 19.

Разом з тим, як свідчить позитивний вітчизняний та міжнародний досвід ефективна боротьба з організованою злочинністю та корупцією має свої специфічні умови від виявлення злочинів скоєних членами ЗО або ЗГ, їх розслідувань, оперативно-

го супроводження цих справ до суду, організації захисту свідків та подальше оперативне супроводження засуджених членів ОЗУ та їх лідерів у місцях позбавлення волі. Значний досвід був здобутий за час існування ГУБОЗ та його територіальних під-розділів, особливо 1995-2000 рр., коли оперативні підрозділи працювали по кримінальним справам зі спеціально закріпленими за ГУБОЗом слідчими. Надзвичайно важливим це було при розгляді кримінальних справ у судах та при проведенні профілактичних заходів щодо захисту судів та свідків від лідерів ОЗУ та корумпованих чиновників. При цьому важливу роль надавалось взаємодії з оперативними підрозділами слідчих ізоляторів та місць позбавлення волі. По суті була сформована система протидії організованій злочинності, а й її повна локалізація. Так з поставлених на облік в 1995 році 387 організованих угруповань на 2000 рік їх залишилось 30.

Слід відмітити, що на відміну від кримінальної поліції, яка працює від скоєння злочину, ГУБОЗ МВС України працював як спецслужба, маючи у своєму складі розвідувальні та оперативно-технічні підрозділи. Активно використовувалися не тільки агентура, а й штатні негласні співробітники, які здійснювали оперативне проникнення в організовані злочинні угруповання, що дозволяло отримувати інформацію з середини злочинних структур і попереджувати скоєння багатьох тяжких злочинів та вести стратегічну розвідку цих процесів. Розроблення вітчизняної інформаційно-аналітичної програми «Скорпіон» дозволяло аналітикам ГУБОЗу вчасно надавати необхідну інформацію слідчим та оперативним працівникам щодо різного роду корупційних зв'язків державних посадовців з лідерами організованих злочинних угруповань. Це дозволяло мінімізувати ризики можливого «розвалу» справ у судах.

Про ефективність діяльності ГУБОЗу, щодо протидії не тільки орга-

нізованій злочинності, а й одній з її основних чинників корупції свідчить і те, що перший ефективний антикорупційний підрозділ незалежної України був утворений в структурі цього підрозділу. «Клієнтами» ГУБОЗу були корумповані міністри та їх заступники, прокурори та судді, всі без винятку, хто вирішував забезпечити своє особисте збагачення використовуючи державні посади. Особливо олігархи, завдяки своєму корумпованому оточенню здійснювали спроби ліквідувати ГУБОЗ, добратися до оперативної інформації «Скорпіона», з ціллю внести відповідні зміни та дізнатися яка на них є інформація.

Аналіз історії та філософії утворення і розвитку українського олігархату свідчить про те, що він розвивався як невід'ємна складова політичної системи незалежної України паралельно з розвитком організованої злочинності. Підставами для його існування була спочатку політика Л. Кравчука та Л. Кучми щодо формування політичної еліти в Україні. З приходом до влади В. Ющенка олігархат починає об'єднуватись з організованою економічною злочинністю та здійснює певні кроки щодо корумпованості влади. Цьому свідченням була прес-конференція В. Зінченка глави адміністрації президента В. Ющенка про корумпованість у вищих гілках влади відносно Мартинюка, Третякова, Порошенка [7].

Нездатність тодішнього Президента В. Ющенка ефективно протидіяти впливу олігархату на прийняття рішень сфери державного управління утворило фундаментальну основу формування олігархату як політичного класу, який розпочав впливати на всі суспільні сфери сучасного життя українців з метою отримання надприбутку та недопущення формування в Україні середнього класу. На цьому етапі формується нова модель організованої економічної (корупційної) злочинності, яку очолили представники олігархічного класу.

Прихід до влади у 2010 році В. Януковича розчарував олігархіч-

ний клан України. В державі склалася специфічна ситуація, коли корумпований Президент робить ставку не на олігархат, який його ж привів до влади, а на «сім'ю». В результаті чого утворилась реальна загроза для олігархату щодо впливу на прийняття рішень в сфері державного управління та отримання надприбутку. Результатом цієї боротьби стали події на Майдані 2014 року. Олігархат перемиг «сім'ю» і прийшов до влади, делегувавши у всі гілки влади своїх представників. Президент П. Порошенко став першим Президентом в Україні як яскравий представник олігархічного класу. Завдяки цьому олігархат поглинає під себе організовану економічну злочинність та очолює її. Одним із основних завдань правлячого олігархату стає утворення організаційно-правових засад неефективної протидії організованої злочинності з боку вітчизняної правоохоронної системи (так звана реформа міліції, ліквідація спеціалізованих підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю).

Основна мета олігархії в Україні: довести українському народу, що економічні закони, на базі яких розвиваються країни світу, не спрацьовують в Україні, а саме: не економіка визначає політику (базис та надбудова), а політика визначає економіку, що унеможливує утворення середнього класу – як основи стабільності суспільства, породжує депресивний стан у суспільстві, нехтуючи національними цінностями та національній самоідентифікації як громадян незалежної України та забезпечує отримання олігархами надприбутку та безпечне існування в Україні. Для реалізації цієї мети вони готові на все.

Фактично, починаючи з 2012 року, олігархат пристосував під себе організовану злочинність, використовуючи її як важливий інструмент для досягнення своєї мети.

Що можливо запропонувати сьогодні, коли замість ліквідованого

ГУБОЗа, утворені сучасні правоохоронні структури Національної поліції (НАБУ, САП, ДБР, НАЗК тощо), чисельність їх збільшується, а якість боротьби з організованою злочинністю та корупцією зменшується.

У 2018 році, з метою координації та підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю і протидії «лідерам злочинного світу», керівництвом Національної поліції України за підтримки Міністра внутрішніх справ, а також за сприяння міжнародних партнерів, створено відповідно до наказу Національної поліції України № 641 від 03.07.2018 Департамент стратегічних розслідувань. Відповідаючи на запитання журналістів керівник цього Департаменту у 2018 році заявив: "Ми боремося з бандитизмом, як це робив УБОЗ у 90-ті".

Мова повинна йти про утворення поліції спеціального призначення по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, шляхом внесення змін у відповідні Закони України: «Про поліцію», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю».

Поліція спеціального призначення по боротьбі з організованою злочинністю буде здійснювати правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів скоєних організованими злочинними групами та злочинними організаціями у т.ч. корупційного спрямування.

Для цього потрібно налагодити систему відбору таких співробітників як і з ветеранів так і з молодих патріотичних людей та врахувати такі чинники як патріотизм, професіоналізм, порядність і відсутність негативної інформації на кандидатів. Необхідно відродити наставництво в системі поліції. Вивчити напрацьовані методичні рекомендації служб ДСБЕЗ і ГУБОЗ МВС і з внесенням сучасних корективів особливо міжнародного досвіду та практики створення ударних груп із залученням

відповідних співробітників поліції та інших структур з використанням сучасних оперативних і технічних можливостей.

Особливо необхідно внести зміни до законодавства (наприклад, досвіду США щодо Закону «Ріко»). Відповідно з організацією відпрацювання представників олігархату, які є тільки в пострадянських країнах та в деяких країнах Азії, Африки та Латинської Америки розробити і запропонувати олігархам «добровільно» на законодавчій основі фінансову амністію при сплаті в бюджет держави від 5 до 10 відсотків наявних у них коштів враховуючи і ті, які знаходяться у них в офшорних зонах.

Не можливо не приділяти уваги росту міжнародної організованої злочинності в Україні. Сьогодні, коли рішенням Уряду ліквідовано ДСБЕЗ, ще не утворена Служба фінансових розслідувань, а у Верховній Раді розглядається низка законів, щодо відкриття ринку землі, приватизації стратегічних об'єктів діяльності міжнародної організованої злочинності, через різновид її проявів (фіктивні підприємства через які виводяться гроші в офшори та інші країни) буде тільки збільшуватися. Міжнародна організована злочинність буде використовувати увесь свій арсенал для отримання права на землю в інтересах як іноземних так і вітчизняних латифундистів. Наскільки ефективно буде здійснюватися боротьба наших правоохоронних органів, національної поліції та спецслужб (СБУ, СЗР, майбутньої служби фінансових розслідувань) і буде залежати чи буде українська земля українською.

З урахуванням, міжнародного досвіду, сучасних умов та стану України пропонується визначити основні шляхи формування основ нормативно-правової бази для правоохоронної системи України та її правоохоронних органів як основи у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією:

1. Ініціювати у форматі здійснення конституційної реформи форму-

вання підгрупи з розробки окремого розділу Конституції - "Національна безпека України". Розглядати правоохоронну систему України як складову національної безпеки держави, яка забезпечує охорону та захист громадян, суспільства та інтересів держави від внутрішніх протиправних посягань, при цьому маючи право на обмеження окремих конституційних прав громадян.

2. Відповідно вимог Конституції України, ст. 17 розробити базовий закон України "Про правоохоронну діяльність, правоохоронні органи та правоохоронну службу в Україні", у якому передбачити визначення дефініцій: правоохоронні органи держави, спецслужби держави, правоохоронна діяльність, правоохоронна служба. У цьому законі визначити основні ознаки, функції та завдання правоохоронних органів, порядок їх утворення, їх класифікацію, порядок прийому та умови проходження правоохоронної служби, як різновиду державної служби, базові вимоги щодо обмежень прийому громадян на правоохоронну службу тощо. Цей Закон повинен бути розроблений на базі Концепції та Стратегії реформування правоохоронних органів та внесений до Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України.

3. На підставі Постанови КМУ №171 від 04 червня 2014р. «Про утворення робочої групи з питань підготовки пропозицій щодо розроблення Концепції реформування правоохоронних органів» Кабінету Міністрів України з залученням представників всіх правоохоронних органів, незалежно від підпорядкування, відповідних науковців та громадськості розробити Стратегію реформування правоохоронних органів (правоохоронної системи України).

4. Утворити міжвідомчу робочу групу при Прем'єр-міністрові України з питань моніторингу реформування правоохоронних органів України з метою координації та оперативного впливу на стан реформування.

5. РНБО України з залученням Національного Інституту стратегічних досліджень провести аналіз розроблених Концепцій реформування кожного правоохоронного органу, підготувати загальнодержавну Стратегію реформування правоохоронної системи України. На підставі Концепції реформування правоохоронних органів України та Стратегії реформування правоохоронної системи України розробити План дій щодо реформування правоохоронної системи держави з обговоренням та затвердженням її рішенням на засіданні РНБО України.

6. Кабінету Міністрів України ініціювати внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» у розділ 5 «Планування у сферах національної безпеки та оборони» додавши до документів довгострокового стратегічного планування дві стратегії. Стратегію реформування правоохоронної системи України та Стратегію боротьби зі злочинністю в Україні.

7. Продовжити адаптування законодавства в сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією до норм Європейського права та вимог ООН та запроваджувати методологію Європолу з оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (СОСТА).

8. Забезпечити впровадження новітніх методів документування кіберзлочинів, визначення на законодавчому рівні поняття електронних доказів та унормування процесуальних

механізмів їх збирання, повної імплементації Конвенції про кіберзлочинність, отримання поліцією мережевого трафіку "NETFLOW" тощо.

9. Суб'єктам боротьби з організованою злочинністю забезпечити організацію проведення постійного системного аналізу та багатовимірного комплексного оцінювання причин та умов, що впливають на виникнення, розвиток і діяльність організованих злочинних угруповань.

10. Продовжити формування системи контролю перетину державного кордону, що забезпечувала б установлення осіб, які є членами організованих злочинних угруповань, а також розробити заходи, які б унеможливили перетинання державного кордону такими особами.

11. Впровадити ефективні запобіжні заходи, по протидії з організованою злочинністю і корупцією щодо організованих злочинних угруповань, які діють у реальних секторах економіки.

12. Антимонопольному комітету необхідно переглянути реалізацію антимонопольної політики щодо недопущення представниками вітчизняного або міжнародного олігархату отримання монопольних прав в певних галузях вітчизняної економіки і разом з правоохоронними та податковими органами здійснити перевірку реальної сплати податків до державного бюджету з боку підприємств, кінцевими власниками яких є олігархи.

Список використаних джерел

1. *Грохольський В. Л.* Кримінологічні засади запобігання організованій злочинності в сучасних умовах . Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 4. С. 161 - 164.
2. *Заросило В. О.* Організована злочинність у сучасному світі та в Україні: форми, види та зміи. Наука і правоохорона 2019. № 2(44) С. 133-138 DOI: <https://doi.org/10.36486/np.2019.2>
3. *Шостко О. Ю.* Сучасний стан організованої злочинності в Україні. Кримінальне право та кримінологія. Кримінально-виконавче право. Doi: 10.21564/2414-990x.135.83859

4. *Klaus von Lampe Organized Crime*. SAGE Publications, Inc (2016) DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781506305110>
5. *James Sheptycki* SAGE Publications Ltd (2014) DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781473915473>
6. *Гуцалюк М. В.* Загрозливі тенденції організованої кіберзлочинності // Інформація і право. № 1(32)/ 2020. С. 88-98.
7. *Скандальна прес-конференція Зінченка* URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2005/09/5/3012998/>.
8. *Литвиненко В. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В.* Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Випуск №4 (81)/2015. Науковий журнал. Серія: Юридичні науки. – К., 2015. – 172с. – С.13-26.
9. *Литвиненко В. І.* Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні : наук.-аналіт. Доп. / [В. І. Литвиненко., П. Я. Пригунов та ін.]; за аг. Ред.. д-ра юрид. наук В. І. Литвиненка. Київ : ДП “ Вид. дім “Персонал”, 2016.- 89 с.
10. *Литвиненко В. І.* та ін. Інформаційно-аналітичний огляд: «Тіньова економіка» в Україні як загроза національній безпеці та шляхи її подолання. Луганськ: Видавництво ДУ «НДІ Соціально-трудових відносин». Наукове видання, 2014. 47 с.
11. *Литвиненко В. І.* Щодо протидії організованій злочинності і корупції. Служба і закон, квітень – червень 2019 р. С. 7-9.

Литвиненко В. І., Пригунов П. Я., Гуцалюк М. В. Концептуальні засади протидії організованій злочинності і корупції на сучасному етапі розвитку України

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану протидії організованій злочинності і корупції в Україні. Окреслені проблемні питання у цій сфері. Запропоновані та обґрунтовані конкретні рекомендації щодо посилення ефективності протидії цим явищам.

Ключові слова: концептуальні засади, організована злочинність, корупція, організована група, злочинна організація, стратегія протидії організованій злочинності, олігархат.

Литвиненко В. И., Пригунов П. Я., Гуцалюк М. В. Концептуальные основы противодействия организованной преступности и коррупции на современном этапе развития Украины

Статья посвящена исследованию современного состояния противодействия организованной преступности и коррупции в Украине. Определены проблемные вопросы в этой сфере. Предложены и обоснованы конкретные рекомендации по усилению эффективности противодействия этим явлениям.

Ключевые слова: концептуальные основы, организованная преступность, коррупция, организованная группа, преступная организация, стратегия противодействия организованной преступности, олигархат

Litvinenko V., Prygunov P., Gutsalyuk M. Conceptual framework for combating organized crime and corruption at the current stage of Ukraine's development

The article is devoted to the research of the current state of counteracting organized crime and corruption in Ukraine.

At the moment the threat of organized crime to society and the state of Ukraine exist, and especially its component part “corruption” is still increasing.

Unfortunately, since the last years changes in socio-economic, political and legal prerequisites for the functioning of the national State and the domestic laws enforcement system did not bring the expected positive results in Ukraine.

In recent years, there has been no scientifically grounded concept and strategy for fighting against organized crime and corruption as well as documents for strategic planning in this field.

In this regard, practically we do not have completed and qualified reforms for the law enforcement system. The lack of a developed model for the law enforcement system is the cause.

Therefore, there is an urgent need to proceed with a scientifically grounded analysis for the activities of a law enforcement systems to fight against organized crime and, based on it to develop recommendations for forming and implement state policies and strategies to fight against this phenomenon.

The article researched the phenomenon of oligarchs in Ukraine and their effect on crime in Ukraine.

Problematic issues of this sphere are identified. Concreted recommendations on strengthening the effectiveness of counteraction to these phenomena is proposed and substantiated.

It is proposed to set up an interagency working group under the Prime Minister of Ukraine for monitoring the reform of Ukrainian law enforcement agencies in order to coordinate and operationally influence on the State reform.

Additionally, it is necessary to analyze the developed concepts of reforming each law enforcement agency, to prepare a general national strategy for reforming the law enforcement system of Ukraine. According to the concept of reforming the Law enforcement bodies of Ukraine and the strategy for reforming the law enforcement system of Ukraine, to develop an action plan for reforming the law enforcement system of the State.

Key words: conceptual background, organized crime, corruption, organized crime group, Organized Crime Strategy, oligarch.